

## THE BIRDS IN MØN AND SOUTH ZEALAND

Welcome to the landscape of the birds. Møn and South Zealand is one of the most fascinating bird areas in Denmark. In spring and autumn, impressive numbers of birds migrate through the area, and is also of great international importance as a haven for aquatic birds, also a core area for the goosander. The large number of wildfowl functions as food for the birds of prey. Here the white-tailed eagle has one of the most dense population to be found in Denmark. The peregrine is an unique attraction. The woodlands and country-side around Møns Klint does indeed attract a lot of birds and birdwatchers

### MØN

#### MØNS KLINT

The white, steep chalk cliffs function as a breeding ground for the peregrine falcon. The impressive dry grasslands at Høvblege and Mandemarke hills dominate the west side. In the spring, you can experience the birds of prey passing from the high vantage points. Buzzards, red kites, ospreys and cranes use the chalk cliffs as their directional mark in their migration from Germany to Sweden.

Møns Klint is a unique botanical location. Nowhere else in Denmark will you find such a broad variation of orchid species.

At the Geocenter Møns Klint there are ample parking spaces, including provision for disabled people and access to the information centre. The migration of the birds of prey is best experienced from 'Aborrebjerget' in 'Jydelejet'. Here also you will find an abundance of orchid species. Around the area of the cliffs there are numerous possibilities for experiencing the birds and the orchids on your own.

#### ULVSHALE

The coast around the peninsula is a paradise for waders and waterfowl. Saltmarshes and reedbeds make cross

over to land. Located centrally on the peninsular lie heathland, which border on to an old natural forest. At the north coast you will find a dune area with sand banks that edge on to the Baltic. In the period from July to September, this is the best area in Møn to watch waders. Disabled people have the possibility to access the bird experiences at 'Gåsesøen', situated centrally in the area. 'Telefonstien' gives access to the open meadows in south and west whilst the northern coast can be reached from the parking lot at the camping site.

#### NYORD

The island of Nyord is of international importance to the aquatic birds staging around the area. The combination of large, shallow water areas and the second largest saltmarsh in Eastern Denmark means that, here, the aquatic birds have unique living conditions. In the spring, the saltmarshes are one of Denmark's most important breeding grounds for wading birds such as the rare black-tailed godwit. On the island, the white-tailed eagle can be watched daily all year around. There are two viewing platforms with access for disabled people and good parking conditions.

#### STEGE WATER BASINS

The water basins create an artificial habitat for birds. Originally, the basins were built to contain sludge from the Stege sugar beet factory which closed back in 1989. There are 16 basins in total. In the breeding period, the important birds are 3 different species of grebe, coot, mute swan and gadwalls. The peregrine falcon is often to be seen above the area, and there are often other rare birds visiting. From the parking lot there is access to a walk around the western basins.

#### WESTERN MØN

Fanebjerg is a sanctuary for waterfowl. The fjord is surrounded by beautiful grasslands and saltmarshes. Here grows for example the very rare arrowroot orchid. The area can be experienced via a natural path which is reached by a small opening in the white crash barrier across from the church. At the cove's out-

fall to the sea lies Malurtholmen. Here exists a lively colony of cormorants which can easily be seen from land at Marie Grubbes Vej. At Røddinge, there is a view to the beautiful coastal area between Zealand, Møn and Bogø. At the end of Basnæsvej you can at a distance spy on the nests of the white-tailed eagle.

### ZEALAND

#### AVNØ

For many years, Avnø functioned as a military airfield. Today, nature and birds rule this beautiful coastal landscape. The old air traffic control tower has been transformed into Denmark's largest bird watching tower with an amazing view over the meadows to Avnø Fjord and Knudshoved. Nature restoration programmes have in 2011 secured a higher water level and provided 6 large water pools in the meadows. In the spring, the skylark gives concerts at Avnø, accompanied by lapwings, redshanks and shelducks. Around May the 1st, in the water ponds at the nature centre, you can experience flocks of ruffs, spotted redshanks, wood sandpipers and garganeys. Green toads breeds in the water ponds. Flocks of geese can be seen all year around. A stone reef is situated in the middle of the fjord where up to 150 common seals can be found at one time. Avnø is easy to access with good parking spaces, toilets and 3 marked walking paths.

#### PRÆSTØ FJORD

The fjord is large and shallow and has three important bird islands: Storeholm, Lilleholm and Maderne. Here you will find colonies of seagulls and terns. The fjord is surrounded by several forests where the white-tailed eagle breed. All year around the eagle can be seen at the fjord, and along the water

is a small belt of saltmarshes rich in bird life. At Bøndernes Egehoved, old deciduous trees, grasslands and water ponds create a unique landscape in combination with saltmarshes. Here breeds the goosander. There is a population of the rare European tree frog which croaks at the water ponds in May. The island of Maderne at the outfall of the fjord can be experienced from Roneklint and Bøndernes Egehoved. Nature rooms have been established in 8 different places at the fjord with good parking conditions and information. At Even, at the western part of the fjord, you will find a good telescope. Here, there is a rich bird life all year around. In the old light tower at Roneklint you will find more information about the bird life around the fjord.

#### UGLEDIGE AND LEKKENDE DYREHAVE

The forest is an ancient deer park, still evident, with its large and old deciduous trees. Here lives the rare hermit beetle. In springtime there is a rich birdlife. The goosander breeds in the hollow trees and in April it can be watched in the lake north of the woods. Via Mern stream, the female leads her ducklings on the 11 kilometres trip to the coast at Bøgestrømmen. Parking: crossing of Ugle-digevej and Skallerupvej

#### JUNGSHOVED NOR

This is an exciting location with a large number of aquatic birds and good possibilities to spot the white-tailed eagle. At the outfall of the cove lies Jungshoved church and an old castle ground, which was looted during the Swedish wars in 1657-60. The moat is clearly evident. From there, you can experience flocks of greylags, mute swans, coots, wigeons and tufted ducks in the autumn and winter period. In the spring, it is the shelducks, the coots and the great crested grebes that are the characteristic breeding birds. The white-tailed eagle passes by daily. Parking behind the Church at the end of Hovmarken.

#### NYTTIGE LINKS TIL EN BEDRE TUROPPLEVELSE:

Kort og ruter: [www.sjallandsleden.dk](http://www.sjallandsleden.dk)  
Tilgængelighed: <http://tbasen.dk>  
Danmarks Fugle: <http://www.dofbasen.dk/ART/>  
Fugle på Nyord: <http://www.fuglevarnsfonden.dk/fuglereservater/nyord-enge>  
Guidede ture med Vordingborg Kommunes Naturvejleder: [www.vordingborg.dk](http://www.vordingborg.dk)  
Shelters m.m. [www.naturstyrelsen.dk/udinaturen](http://www.naturstyrelsen.dk/udinaturen)  
Almen turistinformation: [www.visitvordingborg.dk](http://www.visitvordingborg.dk)

# RASTEPLADSER TRÆK OG YNGLEFUGLE PÅ MØN & SYDSJÆLLAND



## RASTPLÄTZE - ZUG & BRUTVÖGEL AUF MØN & SÜDSEELAND

## RESTING AREAS - MIGRATORY AND BREEDING BIRDS IN MØN AND SOUTH ZEALAND

### Visit Møn & Sydsjælland

[www.visitmoen.com](http://www.visitmoen.com) · [www.visitvordingborg.com](http://www.visitvordingborg.com)  
[www.visitpraestoe.com](http://www.visitpraestoe.com)



Projektet har modtaget tilskud fra Friluftsrådet & Vordingborg Kommune.



## FUGLENE PÅ MØN OG DET SYDLIGE SJÆLLAND

Velkommen til fuglenes landskab. Møn og det sydlige Sjælland er et af de mest fascinerende fugleområder i Danmark. Forår og efterår passerer et stort fugletræk henover området. Området er et eldorado for vandfugle og er af stor international betydning. Den store skallesluger har sit kerneområde her. De store mængder vandfugle giver føde til rovfugle. Havørnen har her en af sine tætteste bestande i Danmark. Vandrefalken er en særlig attraktion. Naturområderne ved Møns Klint tiltrækker mange fugle og ornitologer.

### MØN

#### MØNS KLINT

De hvide stejle klinter er ynglested for vandrefalken. På vestsiden dominerer store landskabelige smukke overdrev ved Høvblege og Mandemarke bakker. Fra steder med god udsigt kan man om foråret opleve et stort træk af rovfugle. Musvåger, røde glenter, fiskeørne og traner bruger klinten som pejlemærke i deres træk fra Tyskland til Sverige. Møns Klint er en enestående botanisk lokalitet. Intet sted i Danmark findes så mange forskellige arter af orkidéer.

Ved Geocenter Møns klint er der parkeringsplads og adgang til et informationscenter, også for mennesker med indskrænket mobilitet. Rovfugletrækket opleves bedst fra Aborrebjerget i Jydelejet, som også er et af de steder med flest forskellige orkidearter. Rundt omkring i klinteområdet er der utallige muligheder for at opleve fuglene og orkidéerne på egen hånd.

#### ULVSHALE

Kysterne rundt om halvøen er et vandfugleparadis. Strandenge og rørskove danner overgangen til land og centralt på halvøen findes næringsfattige hedeområder, der grænser op til en fin gammel naturskov. Ved nordkysten findes et spændende klitområde med sandrevler og sandbanker i Østersøen. Fra juli til september er det Møns bedste område at se på vadefugle. Centralt i området byder Gåsesøen på flotte fugleoplevelser for gangbesværede og kørestolsbrugere. Grusvejen Telefonstien giver adgang til at opleve åbne fuglerige engområder mod syd og vest, mens nordkysten kan nås fra parkeringspladsen ved campingpladsen.

#### NYORD

Øen Nyord er af international betydning for vandfugle, der raster rundt om øen. Kombinationen af store lavvandede vandområder og Østdanmarks næststørste strandeng betyder, at vandfuglene har unikke livsvilkår. Strandengene er om foråret et af Danmarks vigtigste ynglesteder for vadefugle bl.a. den sjældne Stor Kobbersnepe. Havørnene ses dagligt året rundt på øen. Nyord er et fuglereservat. Der findes to fugletårne med gode P-muligheder og bl.a. udsigtsbroer for kørestolsbrugere.

#### STEGE JORDBASSINER

Jordbassinene er et stykke kunstig natur, skabt til opbevaring af slam fra den nærliggende Stege sukkerfabrik, der lukkede i 1989. I alt er der 16 bassiner. Karakterfuglene i yngletiden er 3 arter af lappedykkere, blishøne, knopsvane samt knarand. Vandrefalken ses ofte over området, og der er ofte sjældne fugle på besøg. Fra en P-plads er der adgang til tur rundt om de vestlige bassiner.

#### VESTMØN

Fanebjerg er et vildtreservat for vandfugle. Fjorden er omgivet af smukke overdrev og strandenge. Her findes bl.a. den meget sjældne orkide Salep Gøgeurt. Området kan opleves via en trampesti, der nås gennem en lille åbning i det hvide autoværn overfor kirken. Ved norets udløb i havet ligger Malurtholmen. Her findes en livlig skarvkoloni, der med lethed kan betragtes fra Marie Grubbes vej. Ved Røddinge er der udsigt til øen Tærø i det smukke kystområde mellem Sjælland, Møn og Bogø. Fra parkeringspladsen for enden af Basnæsvej kan man på afstand se havørnens rede.



### SJÆLLAND

#### AVNØ

Avnø var i mange år militær flyveplads. I dag er det naturen og fuglene, der råder i dette smukke kystlandskab. Det gamle flyveledertårn er nu Danmarks største fugletårn med fantastisk udsigt over engene til Avnø Fjord og Knudshoved Odde. Naturgenopretning har i 2011 sikret højere vandstand og 6 store vandhuller på engene. I forårsmånederne danner sanglærken lydkulissen på Avnø sammen med viber, rødben og gravænder. I vandhullerne ved naturcenteret kan man omkring 1. maj opleve flokke af brushøns, sortklirer, tinksmede og atlingænder. Grønbroget tudse yngler i vandhullerne. Flokke af gæs ses året rundt. Midt i fjorden ligger et stenrev. Her kan der ligge op til 150 spættede sæler på stenene. Avnø er let tilgængeligt med gode parkeringsforhold, toiletter og 3 afmærkede vandrestier, hvoraf den store sti er bedst egnet for kørestolsbrugere.

#### PRÆSTØ FJORD

Fjorden er stor og lavvandet med de tre vigtige fugleøer: Storeholm, Lilleholm og Maderne. Her findes måge- og ternekolonier. Fjorden er omkranset af flere skove og her yngler havørnen. Året rundt ses havørnen ved fjorden. Langs fjorden findes et smalt strandengsbælte rigt på fugle. På Bøndernes Egehoved skaber gamle løvtræer, overdrev og vandhuller i kombination med strandengene et unikt landskabsbillede. Her yngler den store skallesluger. Den sjældne løvfrø har en bestand

og kvækker ved et vandhul i maj. Øen Maderne ved fjordens udløb kan opleves fra Roneklint og Bøndernes Egehoved. Der er etableret naturområde 8 steder ved fjorden med gode P-forhold og information. Ved Even i fjordens vestlige ende er der opsat en god kikkert. Her er der året rundt et rigt fugleliv. I det gamle fyrtårn ved Roneklint findes flere informationer om fjordens fugleliv. Handicapfaciliteter findes ved Fiskerhuset, Fed Havn, Even & ved Præstø Strand.

#### UGLEDIGE OG LEKKENDE DYREHAVE

Skoven er en gammel dyrehave, og den bærer stadig præg af dette med store gamle løvtræer. Her lever den sjældne bille eremit. Om foråret er her et rigt fugleliv. Den store skallesluger yngler i de hule træer og kan i april måned ses i søen nord for skoven. Hunnen fører via Mern Å ællingerne ca. 11 km. ud til kysten ved Bøgestrømmen. P-plads i krydset Ugle-digevej og Skallerupvej

#### JUNGSHOVED NOR

Spændende lokalitet med mange vandfugle og god mulighed for at se havørnen. Ved udløbet af noret ligger Jungshoved kirke og et gammelt borganlæg, som blev plyndret under svenskekrigen i 1657-60. Voldgraven fremstår tydeligt. Herfra kan man efterår og vinter opleve flokke af grågæs, knopsvane, blishøns, pibeænder og troldeænder. I forårsmånederne er det gravænder, blishøns og toppet lappedykker, der er de karakteristiske ynglefugle. Havørnen kommer dagligt forbi. P-plads: For enden af Hovmarken ved Slotsbanken

## DAS VOGELLEBEN AUF MØN UND DEM SÜDLICHEN SEELAND

Willkommen in der Vogellandschaft. Møn und das südliche Seeland gehören zu den faszinierendsten Vogelgebieten in Dänemark. Jeden Frühling und Herbst passieren große Vogelschwärme die Region. Das Gebiet ist ein Eldorado für Wasservögel und von großer internationaler Bedeutung. Der Gänseäger hat hier seinen Lebensraum. Die vielen Wasservögel dienen den Greifvögeln als Nahrung. Hier gibt es den größten Bestand von Seeadlern in ganz Dänemark. Der Wanderfalke ist eine besondere Attraktion. Das Gebiet der Kreidefelsen von Møns Klint zieht Vögel wie Ornithologen gleichermaßen an.

### MØN

#### MØNS KLINT

Die weißen, steilen Kreidefelsen sind das Brutgebiet des Wanderfalcken. An der Westseite dominieren die landschaftlich schönen Trockenwiesengebiete Høvblege und Mandemarke. Von guten Aussichtsplätzen aus, kann man im Frühjahr große Schwärme von Greifvögeln beobachten. Mäusebussard, roter Milan, Fischadler und Kraniche nutzen die Kreidefelsen als Peilmarke auf ihrem Zug von Deutschland nach Schweden.

Møns Klint ist auch eine einzigartige botanische Lokalität. An keinem anderen Ort in Dänemark gibt es so viele verschiedene Arten von Orchideen.

Beim Geocenter Møns Klint finden Sie einen Parkplatz und Zugang zu einem Informationscenter, das auch für Menschen mit Handicap gut geeignet ist. Das Raubvogelgebiet erlebt man besten vom Aborrebjerg im Jydelejet aus. Dies ist auch der Ort mit den meisten Orchideen. Im gesamten Klintengebiet gibt es unzählige Möglichkeiten Vögel und Orchideen auf eigene Faust zu entdecken.

#### ULVSHALE

Die Küsten rund um die Halbinsel Ulvshale sind ein wahres Wasservogelparadies. Strandwiesen und Schilfgürtel bilden den Übergang zum Land und im Zentrum der

Halbinsel befindet sich ein nährstoffarmes Heidegebiet, das an einen schönen alten Naturwald angrenzt. Die Nordküste bildet ein interessantes Dünengebiet mit Sandriffen und -bänken in der Ostsee. Von Juni bis September ist es das beste Gebiet, um Watvögel zu beobachten. Für Menschen mit eingeschränkter Beweglichkeit gibt es einen guten Zugang zu einem Vogelaussichtsposten am Gåsesøen (Gänsesee), der mitten im Gebiet liegt. Vom Telefonstien aus kann man in südlicher und westlicher Richtung offene vogelreiche Wiesengebiete erwandern, während die Nordküste über einen Parkplatz am Campingplatz erwandert werden kann.

#### NYORD

Die Insel Nyord ist von internationaler Bedeutung für Wasservögel, die überall auf der Insel rasten. Die Kombination aus großen Flachwassergebieten und Ostdänemarks zweit größtem Strandwiesenareal sorgen dafür, dass Wasservögel hier einzigartige Lebensumstände vorfinden. Die Strandwiesen sind im Frühsommer eines der wichtigsten Brutgebiete für Watvögel, z.B. für die seltene Uferschnepfe. Der Seeadler kreist täglich über der Insel. Nyord ist ein Vogelreservat. Es gibt 2 Vogelaussichtspunkte mit guten Parkmöglichkeiten, Vermittlung und behindertenfreundlichem Zugang.

#### STEGE JORBASSINER

Die Schlammbecken (jordbassiner) der ehemaligen Zuckerfabrik sind ein Stück künstlicher Natur, angelegt zur Aufbewahrung des Spülschlammes aus der Zuckerfabrik, die 1989 stillgelegt

wurde. Insgesamt gibt es 16 Becken. Hier sind besonders 3 Arten von Haubentauchern heimisch, sowie Blesshühner, Höckerschwanne und Schnatterenten. Der Wanderfalke kreist oft über dem Gebiet und seltene Vögel sind hier zu Gast. Vom Parkplatz aus kann man einen Spaziergang um die westlichen Becken machen.

#### WESTMØN

Der Fanejord ist ein Reservat für Wasservögel. Den Fjord umgeben saftige Weiden und Strandwiesen, wo u.a. das seltene "Kleine Knabenkraut" wächst. Über einen Naturpfad, zu erreichen durch einen Durchlass in der Leitplanke gegenüber der Fanejord Kirche, kann man dieses Gebiet erwandern. Am Ende des Fjordes liegt die Insel Malurholm. Hier befindet sich eine Kormorankolonie, die man gut von Land aus beobachten kann. Von Røddinge aus hat man Aussicht zur Insel Tærø, schön gelegen im Fahrwasser zwischen Seeland, Møn & Bogø. Aus der Ferne kann man das Nest des Seeadlers sehen.

#### SEELAND

#### AVNØ

Avnø war über viele Jahre hinweg ein Militärflughafen. Heute regieren Natur und Vögel über diese schöne Küstenlandschaft. Der ehemalige Kontrollturm des Flughafens ist heute Dänemarks größter Vogelbeobachtungsturm mit phantastischer Aussicht über die Strandwiesen des Avnø Fjord und Knudshoved Odde. Ein Natur Reetablierungsprogramm sichert seit 2011 einen



höheren Wasserstand, sowie 6 Wassertümpel auf den Wiesen. In den Frühlingsmonaten bestimmen Lerche, Kiebitz, Wasserläufer und Grauten die Geräuschkulisse. Ab ca. 01. Mai kann man in den Wasserlöchern Kampfläufer, Dunkler Wasserläufer, Bruchwasserläufer und Knäkenten beobachten. Gänse sind hier ganzjährig anzutreffen. Die Wechselkröte vermehrt sich in den Tümpeln. Mitten im Fjord liegt ein Steinriff. Hier sonnen sich manchmal bis zu 150 junge Robben. Avnø ist gut zu zugänglich, bietet Park- und Toilettenmöglichkeiten und 3 beschilderte Wanderwege.

#### PRÆSTØ FJORD

Der Præstø Fjord ist großflächig, mit einem niedrigen Wasserstand und 3 wichtigen Vogelinseln: Storeholm, Lilleholm und Maderne. Hier befinden sich Möwen- und Seeschwabenkolonien. Der Fjord ist von dichten Wäldern umkränzt, in denen der Seeadler nistet. Das ganze Jahr hindurch kann man ihn über dem Fjord seine Kreise ziehen sehen. Entlang des Fjordes erstreckt sich ein schmaler Strandwiesengürtel, ideal für ein reiches Vogelleben. Bei Bøndernes Egehoved bestimmen alte Laubbäume, Wiesen und Wasserlöcher die Landschaft. Hier ist der Gänseäger zu Hause. Auch der seltene Laubfrosch lebt hier, und lässt im Mai sein Quaken hören. Die Insel Maderne, an der Mündung des Fjordes, kann man von Ronekling und Bøndernes Egehoved aus beobachten. Rund um den Præstø Fjord ist ein sog. "Naturrum" etabliert worden, mit 8 Vermittlungsposten, sowie guten Parkmöglichkeiten. Bei

Even, am westliche Fjordufer, befindet sich ein gutes, stationäres Fernglas. Von hier aus kann man das ganze Jahr hindurch das reiche Vogelleben erforschen. Im alten Leuchtturm bei Ronekling kann man sein Picknick genießen und weitere Informationen über das Vogelleben im Præstø Fjord finden.

#### UGLEDIGE UND LEKKENDE DYREHAVE

Der Wald ist ein altes Wildgehege und seine großen alten Laubbäume zeugen noch heute davon. Hier lebt der seltene Eremitenkäfer. Im Frühjahr finden Sie hier ein reiches Vogelleben. Gänseäger brüten in hohlen Baumstämmen und können im April über dem nördlichen See beobachtet werden. Die Henne führt ihre Küken über den Mern Å (Bach) ca. 11 km bis zur Küste des Bøgestrommen. Parken kreuzung von Ugledigevej und Skallerupvej.

#### JUNGSHOVED NOR

Interessantes Gebiet mit vielen Wasservögeln und guter Möglichkeit Seeadler zu sehen. An der Mündung des Boddens liegt die Kirche von Jungshoved, sowie eine alte Burganlage, die in den Schwedenkriegen 1657-60 geplündert wurde. Der Wallgraben ist noch deutlich zu erkennen. Von hier aus kann man im Herbst und Winter große Schwärme von Graugänsen, Höckerschwanen, Blesshühnern, Pfeifenten und Reiherenten beobachten. Im Frühling sind Brandgänse, Blesshühner und Haubentaucher die charakteristischen Brutvögel. Der Seeadler kommt täglich hier vorbei. Parken: Slotsbanken ende Hovmarken



## MØN & SYDSJÆLLAND

